

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Departament d'Economia Aplicada

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

DIPLOMATURA EN RELACIONS LABORALS

ECONOMIA LABORAL

CURS 2008-2009

**GUIÓ TEMES 5 I 6
(GRUP A)**

**Professor:
Ernest Cano**

TEMA 5. ATUR I POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

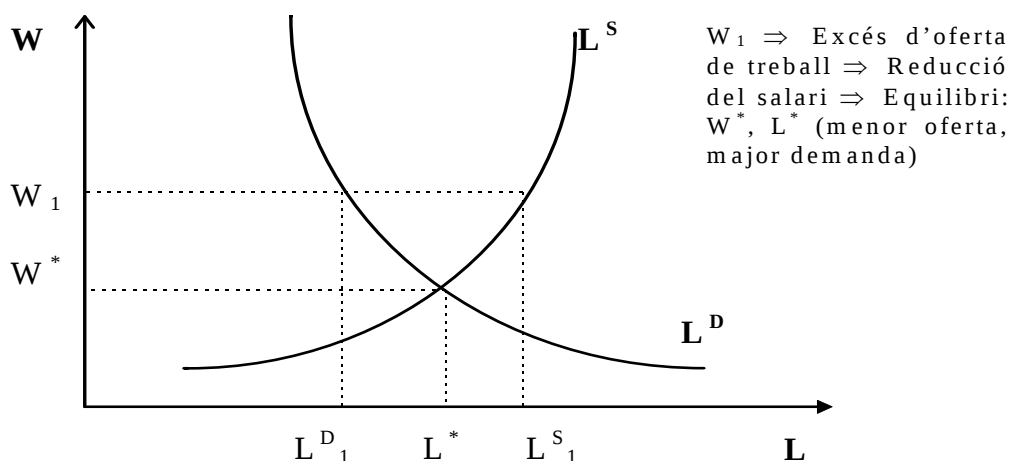
1. ANÀLISI NEOCLÀSSICA: ATUR VOLUNTARI I RIGIDESES INSTITUCIONALS

1.1. Atur voluntari

- a) Al salari d'equilibri de mercat, coincideixen l'oferta de treball (treballadors) i la demanda de treball (empreses) $\Rightarrow$ si alguns treballadors no accepten treballar al salari d'equilibri de mercat, en funció de les seues preferències i de la seua elecció racional entre renda i oci, aleshores existirà atur de caràcter voluntari
- b) Estratègia individual per a buscar ocupació: racionalitat econòmica (anàlisi cost benefici) $\Rightarrow$ allargar la durada de l'atur buscant millors llocs de treball
 - i) Problemes d'informació al voltant de les oportunitats d'ocupació existents
 - ii) Si el salari a partir del qual s'acceptaria una ocupació (*salari de reserva*) és més elevat que el salari de mercat, hi haurà atur voluntari
 - iii) El salari de reserva depèn de la durada de l'atur i del nivell de prestacions per desocupació $\rightarrow$ la protecció social dels aturats pot allargar el període d'atur (l'evidència empírica no és concloent)

1.2. Atur generat per rigideses institucionals (*barreres* institucionals que limiten la competència i la flexibilitat en el mercat de treball)

- a) En un mercat laboral perfectament competitiu i flexible, un excés d'oferta de treball (atur) se resol amb una reducció del salari que augmenta la demanda de treball i redueix l'oferta $\Rightarrow$ equilibri sense atur (veure gràfic) $\Rightarrow$ si existeixen barreres a la flexibilitat salarial (salari mínim legal, convenis col·lectius) el salari no es redueix enfront d'un excés d'oferta de treball $\Rightarrow$ atur persistent

- b) Si existeixen restriccions a l'ajust sense costos del volum de treball utilitzat per les empreses (*barreres* a la flexibilitat laboral: protecció legal contra l'acomiadament, regulació de la contractació temporal), es redueixen la demanda de treball i el volum d'ocupació per baix del nivell d'equilibri $\Rightarrow$ atur

2. ANÀLISI KEYNESIANA: ATUR PER INSUFICIÈNCIA DE DEMANDA AGREGADA

- 2.1. La demanda agregada ($DA = \text{Consum} + \text{Inversió} + \text{Despesa pública} + \text{Exportacions} - \text{Importacions}$) i els seus condicionants (tipus d'interés, impostos, despesa pública, cicle econòmic...) determinen el volum de PIB i ocupació a nivell macroeconòmic
- 2.2. L'atur és involuntari, es deu a una demanda agregada insuficient en el mercat de productes (el nivell de DA no assegura necessàriament la plena ocupació) i no al funcionament del mercat de treball ni als salaris
 - a) Les empreses no augmenten la demanda de treball si no preveuen un nivell suficient de demanda (agregada) dels seus productes
 - b) Una reducció salarial quan hi ha atur no augmenta necessàriament el volum d'ocupació (efecte negatiu sobre renda, consum, demanda agregada i PIB)

3. L'ATUR ESTRUCTURAL

- 3.1. Atur causat per desajustos en les qualificacions
 - a) Canvi en les qualificacions requerides pel sistema productiu (pel canvi sectorial i tecnològic), manca d'adaptació del sistema educatiu
 - b) Existència d'ocupacions vacants per manca de treballadors aturats amb les qualificacions adients (però no totes les vacants es deuen a aquest desajust), dèficit de qualificacions estratègiques que dificulta el creixement econòmic
- 3.2. Atur tecnològic
 - a) La innovació tècnica augmenta la productivitat i redueix les necessitats de mà d'obra per unitat de producte
 - b) La possible destrucció d'ocupació dependrà del creixement de la demanda de productes pels menors costos de producció i del desenvolupament de noves activitats productives que generen ocupació
 - c) Amb una productivitat creixent, els augments de producció generen un menor creixement de l'ocupació $\Rightarrow$ la producció ha de créixer a un ritme cada vegada major per a generar ocupació (problema: límits ecològics)

4. OBJECTIUS DE LES POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ

- 4.1. Objectiu tradicional de "plena ocupació" (fins a la crisi dels anys 70): aconseguir un volum de llocs de treball suficient per a tots els que desitgen una ocupació i amb condicions laborals estàndard (ocupació estable, a jornada completa, salari digne...), atur friccional i ocasional (taxa d'atur 3%), protecció social dels aturats
- 4.2. Posterior abandonament de l'objectiu plena ocupació (fins a finals dels anys 90):
 - a) Atur massiu $\Rightarrow$ la plena ocupació es considera impossible, se substitueix per l'objectiu d'aconseguir menors nivells d'atur o augmentar l'ocupació
 - b) La qualitat de l'ocupació és secundària enfront de reduir l'atur $\Rightarrow$ s'assumeix la precarietat laboral com a norma

4.3. Redefinició de l'objectiu plena ocupació (des de finals dels anys 90: estratègia europea d'ocupació)

a) Aconseguir en 2010 una taxa d'ocupació del 70% de la població de 15 a 64 anys (per a les dones: 60%, per a persones de 55 a 64 anys: 50%). Objectiu intermedi 2005: taxa ocupació 67% (57% per a les dones)

b) Subordinació de l'augment de l'ocupació (en quantitat i qualitat) a objectius de rendibilitat i competitivitat: "el progressiu augment de la taxa d'ocupació haurà d'anar acompanyat d'un creixement general de la productivitat del treball (...). Un just equilibri entre flexibilitat i seguretat [*flexisuretat*] contribuirà a potenciar la competitivitat de les empreses"

4.4. Fer front a situacions d'atur concretes (col·lectius amb taxes d'atur elevades, atur de llarga durada)

5. POLÍTICA MACROECONÒMICA I OCUPACIÓ

5.1. Polítiques keynesianes d'expansió de la demanda agregada

a) Instrumentació: política fiscal (augment de la despesa pública, reducció d'impostos), política monetària (reducció de tipus d'interès) ⇒ augment de la DA ⇒ creixement del PIB ⇒ generació d'ocupació

b) Limitacions: efectes inflacionistes, desequilibri del sector exterior, augment del dèficit públic

5.2. Polítiques d'estabilitat macroeconòmica

a) Assegurar un marc macroeconòmic estable per a fomentar la creació d'ocupació pel sector privat

b) Objectius: control de la inflació i reducció del dèficit públic ⇒ incentiu a la inversió privada ⇒ creació d'ocupació

6. POLÍTQUES DE FLEXIBILITZACIÓ I DESREGULACIÓ DEL MERCAT LABORAL

6.1. Facilitar la flexibilitat laboral (ajust sense costos del volum de treball utilitzat per les empreses i de l'organització interna del treball) a través de reformes de la regulació legal del mercat de treball, per a augmentar l'ocupació i l'eficiència productiva:

a) Foment de modalitats de contractació temporal i a jornada parcial

b) Reducció de restriccions i indemnitzacions d'acomiadament

c) Augmentar la mobilitat ocupacional (assignació flexible de funcions)

6.2. Desregular i flexibilitzar les relacions laborals: limitar les normes legals que regulen la relació d'ocupació, transferint els seus continguts (condicions de treball, salaris) a la negociació entre treballadors i empreses (acords individualitzats, descentralitzats a l'àmbit d'empresa)

7. POLÍTQUES ACTIVES D'OCUPACIÓ

- 7.1. Major informació i connexió entre oferta i demanda en el mercat de treball (diagnòstic: atur per problemes d'informació) ⇒ reforma dels serveis d'ocupació: gestió descentralitzada, noves agències de col·locació, ETTs
- 7.2. Augmentar la capacitat d'inserció laboral dels aturats i ocupats (diagnòstic: atur estructural, causat pel desajust de les qualificacions)
 - a) Formació ocupacional dirigida als aturats per a accedir a l'ocupació (augment de l'ocupabilitat)
 - b) Formació continua dirigida als ocupats per a actualitzar la seua qualificació, previndre situacions futures d'atur i facilitar la innovació tecnològica
- 7.3. Substituir polítiques “passives” (orientades a mantenir la renda dels aturats) per mesures “actives” orientades a la inserció laboral: incentivar que els aturats busquen i accepten els treballs existents o treballs amb salaris inferiors al de reserva (diagnòstic: atur voluntari) ⇒ reforma dels sistemes de protecció social “per a fer econòmicament interessant el treball” als aturats i persones inactives
 - a) Reducció de la quantia i durada de les prestacions i subsidis d'atur, fer més estrictes els requisits d'accés a les prestacions
 - b) Retirada de les prestacions als aturats si no accepten una “oferta d'ocupació adient” o no participen en accions de formació i orientació laboral
- 7.4. Incentius econòmics a la creació d'ocupació (contractació de treballadors per les empreses, treball per compte propi, economia social)
- 7.5. Foment dels “nous jaciments d'ocupació” en l'àmbit local
 - a) Desenvolupament local: procés dinamitzador de l'economia i la societat d'un territori concret, que es dirigeix a promoure el creixement econòmic, crear ocupació i millorar la vida dels seus habitants
 - b) Nous jaciments d'ocupació: oportunitats de creació d'ocupació lligades a l'existència de diverses necessitats insatisfetes en àmbits dels serveis (per a la vida quotidiana, de millora del marc de vida, culturals i d'oci, medi ambient)

Bibliografia bàsica:

- Gallego, J.R., Nácher, J., coords. (2001), *Elementos Básicos de Economía. Un análisis institucional*, València, Tirant lo Blanch. Capítol 11 (“El paro y las políticas de empleo”).
- Recio, A. (1997), *Trabajo, personas, mercados. Manual de Economía Laboral*, Barcelona, Editorial Icaria. Capítol 8.

TEMA 6. ELS MERCATS LOCALS DE TREBALL

1. TREBALL I TERRITORI

1.1. Sentit d'una perspectiva territorial/local de l'anàlisi laboral

- a) Captar l'especificitat territorial dels fenòmens laborals / del mercat de treball: sistema productiu local (demanda de treball), població local (oferta de treball), institucions locals (interacció demanda/oferta, sistema formatiu...) ⇒ comprendre les diferències quant al funcionament, estructura i resultats dels diversos mercats locals de treball
- b) Relacionar la dinàmica laboral amb el desenvolupament socioeconòmic local: aconseguir una evolució positiva de les variables laborals dins d'un procés de transformació econòmica i de millora de les condicions de vida de la població

1.2. Dimensions del sistemes territorials (realitat articulada, fruit de l'actuació d'actors locals i externs)

- a) Subsistema natural: proporciona recursos per a l'activitat humana, rep els residus d'aquesta activitat, és la base del subsistema espacial
- b) Subsistema espacial: nuclis de població, infraestructures de comunicació
- c) Subsistema econòmic (relacions de producció i intercanvi): sistema productiu i empresarial
- d) Subsistema cultural i socioinstitucional: instàncies administratives i polítiques, societat civil (organitzacions), sistema formatiu, cultura local

2. LA DELIMITACIÓ DELS MERCATS LOCALS DE TREBALL

2.1. Conques de mà d'obra: territoris on resideix la població que aporta la seua força de treball a les empreses localitzades en ell (espai on les persones residents busquen i troben feina i on les empreses busquen i troben persones per als seus llocs de treball)

2.2. Delimitació a partir de la relació entre localització de la residència dels treballadors i localització del centre de treball ⇒ mercats locals de treball: espais que contenen la major part de desplaçaments diaris de la població resident per a treballar

3. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES DE L'ANÀLISI LABORAL LOCAL

- a) Determinar l'àmbit espacial de referència rellevant (conques locals d'ocupació)
- b) Centrar l'anàlisi en els recursos relacionats amb el desenvolupament local, captar les limitacions existents (endògenes i externes) per al desenvolupament local
- c) Diagnosticar les necessitats del sistema productiu i de la societat local, determinar les possibilitats de generació i diversificació de l'ocupació i de millorar la qualitat de vida
- d) Fer una anàlisi històrica i dinàmica
- e) Aconseguir la implicació i mobilització dels agents locals

- f) Utilitzar les fonts estadístiques disponibles i generar informació lligada al procés de desenvolupament (entrevistes a agents locals, enquestes, grups de discussió...)

4. CONTINGUTS DE L'ANÀLISI D'UN MERCAT LOCAL DE TREBALL

4.1. Evolució i característiques de la població local

- a) Natalitat i mortalitat, processos migratoris
- b) Composició per sexe, grups d'edat, condició socioeconòmica, nivells educatius
- c) Taxes d'activitat (diferenciant per col·lectius, p.ex. segons sexe i edat)

4.2. Evolució i característiques de la població ocupada (diferenciant col·lectius)

- a) Taxes d'ocupació
- b) Distribució sectorial dels ocupats (branques d'activitat)
- c) Nivells educatius, nivells professionals
- d) Formes d'ocupació: assalariats, autònoms, temporalitat, ocupació informal
- e) Ocupats a jornada completa y parcial, subocupació
- f) Condicions de treball i nivells salarials

4.3. Evolució i característiques de l'atur local (diferenciant col·lectius):

- a) Taxes d'atur
- b) Aturats que busquen la primera ocupació
- c) Incidència de l'atur de llarga durada

4.4. Evolució i característiques de l'estructura productiva i empresarial local

- a) Distribució per branques productives de les empreses
- b) Nombre i grandària de les empreses
- c) Relacions interempresarials

4.5. Sistema local de relacions laborals

- a) Negociació col·lectiva i conflictivitat laboral
- b) Organitzacions sindicals i empresarials

4.6. Institucions amb incidència en el mercat de treball local i en el desenvolupament territorial

- a) Organismes d'intermediació laboral
- b) Agències de desenvolupament local
- c) Programes d'ocupació
- d) Sistema educatiu, formació professional (reglada, ocupacional i contínua)
- e) Associacions de caràcter econòmic i professional

Bibliografia complementària:

Banyuls, J., Cano, E., Pitxer, J.V., Sánchez, A. (2005), *Economia laboral i polítiques d'ocupació*, València, Universitat de València. Capítol 7.